

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

газета політична, економічна і літературна

виходить щодня, окрім понеділків

Рік перший.

Телефон № 1458.

Умови передплати. З приставкою і пересилкою: на рік, 4 карб., на 1/2 року 2 карб., на 3 місяці 1 карб., на 1 міс. 50 коп. За нородом: На рік, 9 карб. На пів року 4 карб. 50 коп. За зміну адреси 30 коп.

Передплату приймають: 1) у Києві, в конторі редакції „Громадської Думки“ (Михайлівська ул., ч. 10) (щодня з 10 до 5 години дня, 2) в книгарні журналу „Киевская Старина“ (Безаківська ул., ч. 14).

Передплачувати можна тільки з 1-го дня кожного місяця

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу Редакція може скорочувати і змінювати статі; більші статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Умови друкування оповісток: За рядок попередю тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту за перший раз 20 коп за другий 10 к Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Прймається передплата НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧА на політичну, економічну і літературну газету

„ГРОМАДСЬКА ДУМКА“
і на літературно-науковий місячник
„НОВА ГРОМАДА“.

Ціна з пересилкою до кінця року:
НА ГАЗЕТУ 2 карбованці,
НА МІСЯЧНИК 3 карбованці.

Адреса редакції і головної контори: у Києві, Михайлівська ул., ч. 10. Телефон № 1458.

Передплачувати і купувати на роздріб ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ і НОВУ ГРОМАДУ, окрім контори (Михайлівська, 10), можна ще по сіх місцях:
У Києві, в книгарні „Кіевской Старини“, Безаківська ул., ч. 8.
У Лубнях у Миколи Кохановського.
У Ніжині в книгарні п-ці Чекмарьової.
У Одесі у Олександра Коровиченка, Ніжинська ул., ч. 52, пом. 23.
У Львові (Галичина) в книгарні Наукового товариства ім. Шевченка, ул. Театральна, ч. 1.

Перше в Росії повне видання „КОВЗАРЯ“
Т. Г. Шевченка.

Велика потреба земляків—мати повного „Ковзаря“ Шевченкового—тепер задовольняється: друкується перший в Росії повний збірник поезій Шевченка, які коли небудуть пов'язалися до свого часу. Видавці ужили усіх заходів, щоб видання було якомога кращим і що-до самої редакції, і по своїй зверхності. Це буде великий том до 700 сторін друку, на добром папері, з портретом автора.

Чистий прибуток з видання поділяється між двома українськими товариствами в Петербурзі—Обществом пазани общепольских и дешевых книг та Обществом имени Т. Г. Шевченка для вспомоществования учащимся в высших учебных заведениях С.-Петербурга уроженцам Южной России.

Книжка коштує 1 карб. 50 коп. (без пересилки), а хто заплатит гроші до 1 октября (жовтня), той платит 1 карб. (без пересилки). Гроші (передплату) можна посылати на такі адреси:
1) С.-Петербург, в „Правление Благотворительного Общества издания общепольских и дешевых книг“.
2) У Києві, Безаківська 8, книгарня „Кіевской Старини“.

Передплата приймається і у д-ра Е. С. Грбіннова (Петербург, Казацкая, 39).
Склади видання—в Петербурзі—„Литературная книжная лавка М. В. Пирожкова“ (Вас. остр., 2-я линия, д. 13) і Києві—книгарня „Кіевской Старини“ (Безаківська, 8).

ДРУКАРНЯ, ЛІТОГРАФІЯ й ПЕРЕПЛЕТНЯ

Київ, Трьохсвятительська, ч. 14. Телеф. 971.

Т-ВА Н. А. ГИРИЧ.

Телефон 971.

ПРИЙМАЮТЬСЯ: всякі друкарські й літографіські роботи, а також замовлення на оправки книжок, брошур тощо.

Всі замовлення виконуються швидко й чепурно.

Мужеська школа
1-го розряду (ПРОГІМНАЗІЯ)
А. А. ПОЛЯКОВА.

Діло веде група професорів та преподавателей. Прийм. щодня в притолозі, 1—IV кл. М. Благівч. 112, з 10 до 2 г. 2-4-215

Київ, 9-го серпня, 1906 року.

Не можна з сіл авідусюди йдуть грізяться ні звістки. З України, з понадволицьких губерній, з Кавказу чуюмо одне й те саме: селяне глухо хвилюються. Подекуди діло пішло навіть далі. Так, по деяких селах камішинського повіту (саратівська губ.) селяне поділили між себе панську землю і справа скінчилася військовою езекуцією, а убитими й покаліченими. По других місцях, і це мало не скрізь так робиться, панів палять: кожної ночі полум'я нищить усе, що стоїть йому на дорозі й нагадує, що починає коїтися щось ще нечуване.

Очевидно, надходить страшна, грізна хвилина, яка повертає діло народного визволення на таку стежку, якої ніхто бажати, ані проказувати не може. Поки була Дума, поки народ покладав свої надії на те, що його оборонці добудуть йому землі і волі, він ждав,—терпеливо, спокійно ждав. Та от оборонці його вернулися з порожніми руками, надія на Думу зникла і, зневірившись, народ хапается першого способу, який раз-у-раз напоготові у

з цього скористуватись і негайно скликати народних заступників, які одні тільки й можуть заспокоїти розбурхане море народних мас. Тільки ж, щоб і вони могли це зробити, вони повинні мати в своїх руках не тільки влади, а такі справжні змоги працювати на користь народу й задовольнити його бажання, вводити його волю. Коли народ побачить, що праця його послів не йде на марне, а приносить справжні наслідки, він одкинеться насильства, огню та інших таких засобів і знов мирно боротиметься за свій добробут і кращу долю.

Вибори та Коли відбувалися перші ліві партії вибори до Думи, то так авані ліві партії висунули були тактику бойкоту виборів і самої Думи. Себ-то вони зріклися брати участь у виборах, не сподіваючись, щоб за тодішніх обставин вони могли дати Думу опозиційну до тодішнього уряду. Та властиво й не могли ліві партії нічого тоді робити, хоч би й хотіли, на підставі власних програм. Не забуваймо, що міністерство Вітте-Дурново повело так широко свою „передвиборчу агітацію“, що з'явилися перед виборців з програмою, скажемо, соціал-демократичної партії—значило попасти не в Думу, а десь далі на півночі опинитися. Члени соціалістичних партій могли брати участь у виборах, тільки не признаючись одверто, до якої партії вони належать, а через те вони волили зовсім од їх ухилитись.

Вибори проте дали Думу, як знаємо, не бюрократичну й показали, що навіть за самих грішних обставин, а може й через їх саме, можна проводити в Думу опозиційні послів. Скоро це виявилось, то тактика бойкоту показала помилковою. Очевидно, не ухилившись треба було, а подбати, щоб народне заступництво виявилось, якомога більше, інтереси народу. І от ми бачимо, що на пізніших виборах, наприклад, на Кавказі беруть участь і соціалістичні партії.

Останні звістки з партійного життя показують, що тактика бойкоту все менше й менше збирає кругом себе прихильників. Тепер тільки українські соціал-демократи, польські та частина російських („большевики“) непохитно стоять за стару тактику, але чи встоять на ній— цього зараз не вгадати. Коли буде взагалі якась змога брати участь у виборах, то певне виявляться вже серед виборів і соціалістичні кандидати, як що, певна річ, політика уряду не примусить їх знов обернутись до бойкоту.

Біржа та патріотизм.

Серед показників сучасного становища самий найвпевніший—це біржа. Тут нема місця якимось іншим міркуванням, окрім—„купити-продати“; тут становище держави, її теперішність та майбутність вагається на самій безпомилковій вазі—на вазі матеріальних інтересів та голого прибутку. І біржа свою службу справляє. Не зважаючи на всі заходи заінтересованих сфер, щоб витворити на біржі добрий настрій, державні папери все вінс ідуть, ціна на їх падає, настрій все менш та менш певним робиться. Біржа не вірить ні ліберальним розмовам, ні широким обіцянкам; вона бачить тільки події. А події такі у нас тепер зайшли, що не зможуть викликати великої віри до непохитності російських фондів. Роспуск Думи біржа одзначила тим, що ціну на державну ренту знизила до 67, себ-то до такої міри, до якої вона ще ніколи не спускалася. Тепер, правда, усіякими заходами її підняли трохи вгору, проте хоч помалу, а непохитно вона все йде знов до низу, несучи разом страшні втрати тим, хто ті папери по-

купив був. Щодня маємо звістки, що на біржі справи проходять мляво, що покушів нема.

Полагодити біржову справу може тільки те, що взагалі може полагодити державні справи,—себ-то справжнє втихомирення народу, засноване на задоволенні всіх його невіддільних потреб та домагань. Це одні тільки вернуло б віру в захитані російські фонди, бо подавало б надію на розвиток матеріальних сил та засобів країни. Це єдиний шлях вивести державну фінансову справу з того закутка тисного, в який її загнала необачна політика уряду. Без цього раніше чи пізніше, а державним фондам, а разом і біржевим сферам загрожує цілковите банкруцтво, неминуча фінансова руїна.

Біржевї сфери, очевидно, вже не сподіваються на те, що уряд зрозуміє безбезпеку й перемінить свою політику. Вони покладають надії на інше. Останні звістки говорять, що біржевики мають обернутись з поклянком до дворянства, щоб воно „з патріотизмом“ домогло урядові розв'язати земельне питання. Всі бо вже знають, що це питання одне з самих більших у нас, що чи не найдуше впливає на державні справи, без його розв'язання не може наступити той спокій, якого так треба для добрих фінансових операцій.

Але надії на „патріотизм“, та ще й дворянства, такі ж самі непевні, як і на уряд. Дворянство свій патріотизм раз-у-раз виявляло тільки тим, що вимагало від уряду запомогти коштом держави, себ-то тих убогих, на яких власне й падає вся вага державного бюджету. Воно звикло тими запомогами жити, без їх воно ступня зробити не може. А тим часом дійсною запомогою в розв'язанні земельного питання було б не тільки зрети жєбраних з казенної скрині, а й маєтків своїх позбутися, бо тільки в такому разі й можна у нас порішити земельне питання. Цього вже забагато буде на який хочете патріотизм і, певна річ, надії на патріотизм дворянства розвіються зараз же, як що тільки вони у біржовиків справді єсть.

Не „патріотизм“, не ліберальні слова, не порожні обіцянки виведуть російську фінансову справу на інший шлях. Це може зробити тільки ціла низка ґрунтових реформ, що заспокоять державу, дадуть змогу розв'язати матеріальним її силам, підіймуть добробут та достаток народу. І до цього йдеться не тільки через те, що так хоче та чи інша група громадська, а через те, що інакше й державі загрожує занепад та руїна...

3 газет та журналів.

Загально-державний характер російської революції одсунув на задній план окремі національні змагання. У цей час особливо трудне становище українського народу, у всій масі мало свідомого своїх окремих життєвих потреб.

„Пекучим потребам“ України присвячує статтю у № 31 „Рідний Край“.

Коли Україна прокинулася серед сучасного глобального руху, що йде по всій Росії, вона побачила все своє лихо, всю неодолю свою.

Найгірше лихо, котрого жахався незабутній великий, Тарас Шевченко, скоїлось!

Україна, справді, зосталась затаго без усього, що було в неї найдорожче. Все, що має кожен нарід, вона позбулася. Її приспала злії люди, як каже Тарас, і за час цієї летаргії (сну) одібрали все, що можна.

Не кажучи вже про автономний устрій, з яким Україна почала спільне життя з Росією, вона позбулася і того демократичного ладу, що ставав ґрунтом життя вільного колись краю. Скасовано її освіту, віднято у народу язык. Навіть власне ймення, яким відрізняє себе кожен нарід від другого, зникло; український народ забув, як його звать.

Тяжкий стан, який чи бачила коли історія, в такій мірі, при такій численності народу, та й чи побаче вгору!

От серед яких умов Україна починає нове політичне громадське свідоме життя.

Вез своєї освіти, без провідників її, без певної культурної зброї, зрабований, знесиленний народ виходе на боротьбу за соціальне та культурне поліпшення свого життя.

Чи здолає ж він, чи звоює собі ліпшої долі, коли навкруги оточує його „вища культура“, узброєна усіма засобами утиску, експлоатації?

Чи зможе він піти поруч з рухом, до якого причипилась ціла російська держава?

Для України се питання стоїть дуже гостро.

На його відповіді можна тільки: Мусить!

Україна мусить стати поруч з усіма країнами держави і йти одностайно шляхом поступу, шляхом широкого демократизму, й національної свідомости.

Бо інак український народ жє ще гірша доля: ріжниця умов боротьби за добробут і ріжниця засобів сїєї боротьби від часу до часу все буде збільшуватись і народ все більш буде підлягати експлоатації, утиску.

Отже кожен, хто розуміє сучасне становище політичного та громадського й національного життя, хто відчуває в собі справжній демократизм, мусить перейняти думками про реальну роботу на користь народу, для визволення його від ланцюгів економічних, з'язаних—до світа, добробуту й самосвідомости.

Український народ потребує помочі, потребує свідомих і ширих робітників. Україна—то чистий „демос“, то народна нива, не заглушена ніякими плєвелами.

Праця на ній—широ народна праця.

Ми знаємо, що багато ширих робітників, свідомих українців живе по-за межами України. Там інше життя, інші обставини його: нема близького ґрунту, до якого можна було б прикласти зараз руку.

Вони одірвані від народу, від рідного краю... Хіба думкою можуть лінути до свого природного ґрунту, до свого народу.

От через що в сей лежучий час, коли на черзі разом посталю безліч питань, що вимагають негайного розв'язання, коли народні потреби вимагають вдоволення і голосно висловлюються перед суспільством, мимоволі з душі вилітає поклик до земляків, які відчувають вагу „слухного часу“ для України.

До купи, земляки-поступовці, до купи! Ідте на Україну, ставайте в ряди робітників! Робіть багато, корисної, владної роботи. Просвіта народних мас, економічні питання, розгортання і плєкання наук, штуки, організація громадських сил,—от той ґрунт, на якому знайдуть на Україні роботу всієї свідомі українські сили.

І суші на Україні, вірні сини рідного краю, всі сили вкладайте для оновлення народного життя, закладайте найширші організації робітників для добробуту свого народу.

То ж—єднайтесь українці-інтелігенти коло народного діла на Україні!

На Україні зараз вже існують дві організації: радикально-демократична партія і українська соціал-демократична робітнича партія. Під ними двома прапорами м-гли б згуртуватись усі свідомі українці. Вони далеко більш зробили б і для українського і для загального руху, працюючи серед знайомих обставин, ніж у російських партіях, які ніколи не затимуть на Україні міцного ґрунту під ногами. Для спільної боротьби досять політичного з'язку на автономно-федеративних основах.

3 польських газет.

Подробичі замаху на варшавського генерал-губернатора Скалона.

„Gazeta Polska“ пише: „О четвертій годині ввечє генерал-ад'ютант Скалон поїхав з визитом до англійського віце-консула д. Е. Бовер де Сент-Клер'а. Там генерал-губернатор пробув 15 хвилин і од'їхав назад до Бельведеру в сторону Кошикової уллиці; при йому був ад'ютант, фаетон оточували козаки. На розі Натолінської і Кошикової уллиці фурман мусив здержати коней, бо дорогу загородили звозчики.“

Цієї саме хвилини з дому № 13/А на Кошиковій ул. кинута бомбу в дерев'яній скрині. Скринька впала перед кінцями, розбилася, але бомба не розірвалася. Зараз потім кинута друга бомбу, знов третя, якій вже розірвалася; счинився страшний вибух.

Після першої бомби, коні сильно шаршнули в бік, так що дві останні бомби впали трохи здалека од фаетону й не зробили майже ніякої шкоди; вони викликали тільки великий розгартаній серед козаків.

По короткій хвилині нещорядку генерал-губернатор, під охороною коза-

Читаючи, треба вимовляти Є—як ІЕ, И—як Ы і І—як ІІ.

ків, од'їхав до Бельведеру. З козаків легко покалічено двоє.

На місці остався досить тяжко покалічений околородний 9 участку Іванов, який раз-у-раз їдуть з генерал-губернатором. В одного коня бомбою розірвало живіт і через це місце вибуху було залито кров'ю.

Вибух бомб зачули саддати, що були недалеко в казармах, і прибігли сюди. Натолінську ул. обставлено військом; в домі, з якого кинуто бомбу, і в десяти сусідніх домах трусили до 9 години вечора.

На балконі дому № 13 знайдено четверту бомбу. Цю квартиру найняли були якісь дві невідомі пані, але це не перебаралося.

Через те, що де-хто з свідків замаху доказував наче б то на балконі стояли дві пані, в домі арештовано дві жінки. Всього арештовано 35 чоловік. Ввечері з'явився у поліцію якийсь фурман і сказав, що бомби кинуто з зовсім іншого дому, і він це добре бачив. У цьому домі зроблено також трус, але нічого не знайдено.

Інші розказують, що замах зробив якийсь молодий хлопець літ 17-18, одягнений у „капаческу“ одягу. Перед домом № 13 поставлено сильну сторожу...

3 російського життя.

— Дорога ласна. В канцелярію тамбовського губернатора прислано чимало ріжних дорогіньких річей, щоб роздати їх між іншими й цим особам: Гартинському, офіцерові, що їдуть з карним отрядом вкупі з покійним Г. Луженовським—перстень з сафіром, оточеним діамантами; Гротуусу—перстень з великим діамантом; Луженовському—братові покійного—перстень з діамантами, Ільюшкіну—перстень з діамантами; Булаговському—золотого годинника з ланцюжком; Вознесенському—приставу—золотого годинника з ланцюжком; Ернсту—начальнику місцевого залізничного жандармського управління—перстень з діамантами. Багато золотих та срібних річей видано в нагороду де-яким старшинам, старостам та жандармським вахмістрам.

(Тамб. Гол.)

— 3 переляку. „Ж. Кр.“ пише, що начальство в Севастополі дуже боїться озброєного повстання. 28 липня, коли ескадра вийшла в море, було введено через канонерку „Терпез“, щоб вся ескадра негайно повернулася назад в затоку.

Як ескадра повернулася до затоки, то на неї вже дожидалися 4 контрміноносці „на всякий випадок“. На всіх кораблях позивали замки з гармат, поодібрали рушниці, навіть патрони, лишивши із зброєю тільки вартових.

— 3 голодних країв. В тувльській губернії губернатор звелів арештувати двічіт Калына та Перовську, яких обвинувачують по 2 та 3 пп. 129 ст. і які брали участь в комітеті для заповомги голодним.

— В с. Малевиці, богородицького повіту більше половини віх дітей слабють на скарлатину та на живіт.

— В казанській губернії земські збори порішили звернутися з проханням до всяких добродійних товариств і спілок, щоб вони, скільки можуть, допомагали голодним. Цікаво, як дбають

про голодних наші канцелярії.

Позакривавши Ідальні, місцевий губернатор заявив, що хто хоче одкрити Ідальню, мусить звернутися поперед нього за дозволом.

От поміщик Фігнер і подав таку заяву, прохаючи дозволити йому одкрити Ідальні в селлах: Никифорові та Василівці і просив дати на це прохання відповідь д-ні Купріяновій, що живе в самій Казані. Прийшло 3 місяці і 8 день і тільки тоді прислано Фігнеру відповідь.

— В кирсанівському повіті люди так голодують, що коли б запомого було вдвоє, втроє більше, ніж є зараз, то й то б їй на всіх не вистачило.

— В усманському повіті піднялась ціна на жито, але ніхто його не хоче продавати. Земські начальники скуповують жито на насіння і заробляють на тому.

— В орловській губернії, в селі Медвеженці, Ідальню для голодних закрий становий, якому скаржились місцеві багатирі—селане і сільські власти. Становий прибув до завідуючої Ідальнею учительки д. Соломиної і заявив, що коли вона не закрий Ідальні, то він її заарештує. Соломина мусіла роздавати мукку та шпоно селянам з лиших сіл, бо роздати в своєму селі становий не дозволив. (Говар.)

— Наслідки сільських забастовок. Цікаві відомости про наслідки сільських забастовок у козовському повіті подає „Вор. Слово“. Як відомо, розрухи тут назвичайно поширились. Звичайно, зараз наслано було карні отряди, які і до сього часу тут залишились. Скрізь зроблено трус та арешти уповажених од сільських громад, що, на думку начальства, являються привідними всього руху. Але на арештах не скінчилося. В с.с. Коченівці та Самовіці військо стріляло в людей, що обороняли арештованих. Скільки саме вбито, а скільки поранено—ще не відомо. Але це зверхній бік справи. Що ж до безпосередньої мети забастовок—то тут не можна ще нічого сказати певного.

Поперед усього треба сказати, що по багатьох селлах люди не погодилися і через те забастовка не була одностайна, добре організована і наслідки її—нікчемні. Вимога селян зовсім не задоволено. Ніякої зміни в хазайських справах на економіях не помітно. Зовсім інакше стоїть справа там, де переважно роскідані одні присілки. Селане тут з'єдналися дуже добре і їм пощастило добитися своєї мети. Треба ззначити, що по тутешніх економіях способи хазайнування значно одмінїлись. Порали хліб за таку ціну, яку назначили самі селане, одрїт того багату панів зріклися хазайнувати і або попродали свій хліб ще на ціні, або в копах. Покупими були або місцеві селане, або заїзжі купці. Чамало панів зовсім розпродали своє хазайство, товар, інвентар. Тепер розрухи по малу затихають, хоч по почаю то тут, то там не-бо освітлюють пожжежі. Кажуть, що то палять тих поміщиків, які кликали до себе усмаряти військо і не згожувались на вимоги селян. (Товариць.)

— Останні звістки. Становище кабінету сучасного не дуже міцне. Серед придворних гуртів борються дві партії—консервативна й ліберальна. Коли

подукає перша, то з міністерства внутрішніх справ виділять окреме міністерство поліції, коли ж подукає друга—то може бути, що знов почнуться пересправи з громадськими діячами.

В Петербурзі арештовують багато людей. Робітники дожидаються, що то буде далі...

Польські соціал-демократи і частинка „большевиків“ висловлюються за бойкот Думи. „Вунд“ згожується їй признати.

На сибірській залізниці арештовано колишнього посла, соціал-демократа Ішеровського.

Селянська спілка одержує щодня тривожні звістки про розрухи на всьому просторі Поволжя, України й північного Кавказу.

Родичов, розмовляючи з співробітником „Народ і Дума“, заявив, що у кадєтів не може бути нічого спільного з людьми, які були в злагоді з особами, що розігнали Думу.

Духовенство на Кавказі.

Увесь Кавказ захопила боротьба за визволення від місних кайданів російської бюрократії. Ця боротьба давно вже тягнеться, але й краю їй ще не видко.

Боротьба ця захопила також і кавказське, особливо грузинське духовенство.

Так, наприклад, коли військовий суд засудив скарати на смерть багатьох саддатів, попи грузинські обернулись були до кавказського намісника з вимоганням скасувати той присуд, бо він суперечить науці Христовій.

Тепер синод російський видав догану грузинським попам за те, що вони „дерзко“ вмїшалися не в своє діло.

Таким чином, хоч грузинські попи звязали як раз за своє діло, себ-то виступили проти замання заповітів Христових, які вони, як дійсні „настіри“, мусять провадити в життя, їм одмовлено з доганою, що це не їх діло, що вони цього не мусять робити.

Звичайно, що нічого іншого не можна було сподіватися від тих архи-реїв, що язгукували в Державній Раді, ніби то заповіді „не вбивай“ російського уряду не торкається. І нас зовсім не дивує згадана відповідь синоду. Але тим в ясіншому світі виступає вчично кавказського попівства. Це єдиний випадок, коли воно гуртом виступило своєю огню до насильства, бо на Україні і по Росії ми мали тільки поодинокі голоси попівства проти кари на смерть. Л. Чулий.

3 українського життя.

— Землеустроїтельні комісії. До катеринославського губернатора приходять раз-у-раз звістки од земських начальників, що селане не хочуть вибрати своїх виборчих у землеустроїтельні комісії. По деяких селлах навіть не кажуть через віщо, а просто: „не хочемо та й годі!“ А де-які кажуть через віщо. Так, напр., в анівській волості верхньодніпровського повіту селане сказали, що ніякої користі з тих комісій не сподіваються, а дожидають, що земля їм дасть Державна Дума. А у весело-тернівській волості зрелися вибрати, боя-

чися, що вибраних зараз же арештують.

Якийсь земський начальник певен, що селане зрелися вибрати через те, що їх пропагандисти підмовляють та що на шахтах вони набураються небажаних думок. Другий земський теж жаліється, що селане ніяк не хочуть вірити, що з цих комісій дуже велика користь селянам буде; хоч як земський упевняє, а селане не хочуть вірити урядові. Цей земський теж певний, що все це через мітінги, що були в-осени, та й тепер потайки збираються. А одрїче того і цей на шахти рече, що там люди небажаних йому думок набураються.

(Прид. Кр.)

— Як вибрати подемди уповажених у землеустроїтельні комісії. В роме-нськом повіті земські начальники, баучи що в де-яких волостях (роме-нській, хоружівській і инш.) селане зрелися брати участь у виборих, звязалися за інші засоби до цієї справи. Так: в перекопській волості при-казано зібратъ схода, не визнаючи за для якої мети; коли сход зібрався, в волость приїхав земський і тут же похапцем розказавши про сучасне становище селян і про потребу полагодити земельну справу, надав великої ваги землеустроїтельним комісіям, що мов Дума нова збереться не скоро, та й чи зможе вона залагодити цю справу як треба, а тут у нас під боком будуть свої комісії з своїх же людей, які й зроблять все, як треба. Сам він, яко начальник, виставивши кандидатів, звелів писати протокола і без усякого міркування над сією справою приказав вибрати. Селане не розуміючи нічого, раптово захоплені, без всякого міркування про цю справу, вибрали тих кандидатів, яких рава земський і земський задоволені похвас до-дому, а селане мов я-за вулга чим прибіті zostалися. „Що воно за комісія?“ „Чи не замість Думи Державної?“ „І чого він так похапцем усе робить?“ Такі розмови було чути в гуртках, які вже росходились зо сходу.

— В бобринській волості, того ж повіту, теж так само вибрано уповажених. (Від вл. кор.)

— Анархист Гольдман. В катеринославській земській лікарні лежав арештований анархист Гольдман, з пораненню ногою. 5-го августа в лікарню приїхало шестеро озброєних людей, увїшли туди, де лежав Гольдман, і звелїли лікарєві та хвершалам сидїти тихо. Біля Гольдмана був городовий; він кинувся був на зустріч тим, що приїшли, але вони намірились на його з револьверів і забрали в його шаблю. Тоді підїшли до Гольдмана, вдїтали його, звязали під руки і повели з лікарні; городовому шаблю тоді вернули. На виході стояв швейцар; йому теж показали револьвери і звелїли мовчати і не кликати поліцію. Гольдмана посадили в екипаж; з ним сіло ще двоє і поїхали.

Через день позиція знайшла Гольдмана на Амурі (передмістя так звелось). Не можучи втекти, він застрелився Поранено городового. В квартирі знайдено бомба. (Пр. Кр. і Т. А.—во.)

— Священик села Старомїщици, коло Підволочиську (в Галичині), Яків Шид-

ловський подїнував у селянина Бронима Масковського землю, бо той йому винен 10 карбованців за те, що священик поховав його матір. (Чер. Пр.)

— Забрано динамит. В Бахмуті, з динамитного складу забрано тринадцять з половиною пудів динаміту. (Право.)

— Вигнано з бібліотеки вираїнські часописи. В „Рідному Краї“ читаємо такий допис з Кобеляк. „Всім перед-платникам нашої громадської бібліотеки звїсно, що з початку року в бібліотеці були часописи на нашій рідній українській мові: „Рідний Краї“, „Громадська Думка“, „Хлібороб“ та ині. В останні часи не стало в бібліотеці ні єдиного вираїнського часопису. Хто сьому ворог—поки невідомо. На всі прохання читачів дати якийсь український часопис не звертають уваги. Чи не соромно тому, хто заборонив мати в бібліотеці українські часописи, які такі потрібні, бо більша частина передплатників нашої бібліотеки певні українці!“

— Селане з Красногорівки просять катеринославського губернатора поклопотатися, щоб поміщик Нестеренко наняв їм свою землю за людську ціну. А то вони землі не мають, а поміщик Нестеренко занадто велику ціну з їх править. (Пр. Кр.)

— В Кобеляцькому повіті поміщики наймають селянам землю за дуже деше-ву ціну, а сами виділять. (К. О. Ж.)

— Трус. 2 августа в село Сивороги, уищ кого повіту, приїхали пристав та урядник з стражниками і зробили трус у селянина Василя Бея, що був послом у Державній Думі, але нічого в його не знайшли. Звідти пішли до другого селянина Сидельського та й там трусили і витрусили старий кинжал, що ним Сидельський колов кабанів. Що страшну зброю в Сидельського забрали. (К. О. Ж.)

— Нова чорносотенна газета. Архимандрит Почаєвської Лаври Виталий, що під час виборів обдурив волинських селян, підбивши їх до бою з поміщаними, і вславились як редактор чорносотенного „Почаєвського Листка“, почав видавати ще одну—теж чорносотенну, але вже щоденну газету „Почаєвський Ізвєстїя“. В газеті повно усякої непевної брехні,—вся вона пишеться так, щоб підбурювати людей проти євреїв. (Від власн. кор.)

— До погрому лаштуються. По Жито-міру сими днями пішли сумні чутки, ніби 6-го або 15 августа буде єврейський погром. Між иншим балакають люди про таку пригоду. У городському садочку для дітей сидїла на самотї якась жінка. До неї підїшов якийсь парубок, одягнений на-пів по студентському, і почав її розпитувати, хто вона й що вона, а нарешті підніс їй якогось листа, вимагаючи, щоб вона його підписала. Жінка почала зматюгатися, кажучи, що не може підписати листа, не знаючи, що в йому писано. Після довгої балачки парубок признався, що тим листом підписані обїцяються не переховувати в себе євреїв, коли буде погром, бо інакше й їм прийдеється кєсько. Он до чого додумався хулігани-погромні! (Від власн. кор.)

Народні університети.

(3 подорожі).

I.

Швидкий потяг N—ської залізниці зовсім не дивидо віз нас по нерівних горбватих степах до піднесеного моря. У вікна, по обидва боки, скільки око сягне, всьди видно було роскидані по горбах та балках високі цегельні димарі коло дерев'яних гостровер-хих будинків, оточених сирими високими окошами з глею. Кругом їх ту-лились рядками невеличкі кам'яні, або дерев'яні ж такі хатки. Біля тих хаток не зеленіло ані вербочки, ані ку-щика, які хоч трохи закрашали б той брудний вигляд, що робить сі колонії схожими на єврейські квартали в передмістях великого міста. То були шахти. Вечір стояв тихий, погожий, і дим з димарів не слався по землі, не розсходився без слїду в повітрі, а довгими-довгими, спочатку вузькими й де далі ширшими смугами, перухою влі-сів над степами та балками. Сонце зайшло вже, і смуги сі вразно ви-значилися на чистому, з зелена-бла-китного небі, наче невідомий веле-тень намалював їх величезним пен-злем.

Сусїди мої, що сидїли на одній лав-ці зо мною,—один—молодий сухорля-вий чоловічок, по одєжі робітник, з перев'язаним чолом, а другий—з за-паленими очима, видно, селянин,—сидїли неорухно й байдуже дивилися у вікна, наче їх аніяк не цікавило те, що розстелалося перед нами.

— Ви мабуть не тутешні?—нарешті озвався до мене робітник.

— Ні, з Київщини,—відповів я йому.

— То-то я дивлюсь, що ви бігаєте від одного вікна до другого. Вам сі місця, звичайно, вдвоєвижу.

— А вам хіба ні?

— Нам?—засміявся він.—Так осто-чортїли, що дивитися не хочеться.

— Ви ж хто будете?

— Я?... Он хахол,—кивнув він на-супроти до сусїда,—падєвце знає, бо бачу, що він з тутешніх.

— А знаю,—промовив, усміхаючись селянин.—Вашого брата хоч-де пізнати можна.

— Хто ж я?

— Шахтарь мабуть, більш ніхто.

— По чім же ти вгадав?

— Одне, що по руках: бач, які по-обдирані; а друге, коли пильнішш при-дивився до твого лиця, то видно, як скрїз по шпарках засів вугїль, мов ячмінь у вохїм току.

— Ха-ха-ха! Наче й не дивився, а вглядїв. Ну, а третє... ха-ха-ха!

— Є й третє...

— Що?

— Пробита голова. Вашому братові—шахтарєві тепер частенко вїгтає. Не бійсь, козак нагаєм вчпствя на мітінгу?... Що—хїба не вгадав?

— Вгадав, та не зовсім,—реготався шахтарь.

До нас підїшло ще чоловіка з чо-тирї і з заїкавленням зазирали смїю-чись в рот тодо одного, то до другого бесїдника.

— Хїба? А що—мабуть шаблякою?

— Було.

— І гаразд?

— З тиждєнь в лікарні валявся.

— А у вас як—були свої оратори, чи найзжав хто?

— Свої, у нас їх багато,—промовив шахтарь і полїз в кишеню за тютюном.

— Що ж, у вас є організація?—доп-итував селянин.

— Була... розїгнали.

— Єт, харцизи! То се й тебе, го-лубчика, не помилювали видко? Ав-же ж?

— А так...

Мене заїкавила така освідомле-ність простого селянина, і я боявся перепинити розмову,—менї хотїлось дізнатися, звідкіля вона у його.

— А скажіть, будь ласка,—звер-нувся до шахтаря один із слухачів, на вигляд молодий, жвавий єврей,—яка у вас організація була: єс-деків-ська, чи єс-єрївська?

Шахтарь запалив цигарку і смачно затянувся.

— У їх більш соціал-демократи,—відповів за його селянин.—Їм зручнїш шахтарям...

— Так, єс-деківська... Тільки,—звер-нувся шахтарь до селянина,—звідкіль ти довідався про сі штуки? Менї аж дивно чути таке від грецької!

Селянин засміявся. Його симпатичне, добродушне обличчя з розумними очима наче освітлювалось тїєю усмішкою.

— Звідкіль? Ха-ха-ха... Університет пройшов, бач, то й знаю.

— Що? Ви в університеті були?—аж підскочив єврей від несподїванки.

— Ну-да, був,—знов засміявся селянин,—та ще в якому сшитаєте: в N—ському.

— То ви нас за дурнів маєте. Який же в N—ську університет?

— Ти ж, хахол, бреш, та не заб-ріхуйся,—завважив шахтарь.—Унів-ерситет, земляче, не те, що миска га-лушок, що примостився гарненько та й скїнчєв.

— І без тебе гаразд тямлю. А не їмете віри, то слухайте—розкажу...

Попав я туди, коли хочете знать, через нашого урядника, Валєрія Бор-сонича Торбу, може чували,—відо-мий адміністратор, він з дворян...

— Хе... чудний,—буркнув шахтарь, догадуючись, до чого селянин річ веде.

— А їспит я здав так. Одного разу на базарї стояло нас чоловіка з п'ять і балакали собі про землю,—про віщо ж хахолівїй балакати, як не про неї матінку? Ну, хтос і ска-жи, що доки „єсено“ не ирамусить панів, доти вони землі не віддадуть мужикам по добрій згодї. Я й лаяни необережно: „Та вони, кажу, всі однакові прхавости, одним миром мазані“ Тодї, як я говорив отсе, ззаду підтаскала лихая година Торбу, щоб йому так легко дихати було, як менї ото університета кічати. Вони тепе-ра так і вишпорять, харцизяка, де зїйдеться два-три чоловіки. „А ну, ходїмо, каже, до волости, щоб не був такий великорозумний“.—Як їти, кажу, то й підї, тут ведлєчко. Дума-вав, бачте, що так, дурниця, а те й забув, що з місяця тому не захотїв продати йому годованого кабанчика. Ви ж розумїєте певно, що то—прод-ать урядничкої або пошовї?... Приї-шли, він мене у „бугетарню“. За віщо?—питаю.—Опїєля, каже, дові-даєшся“. Тут я зразу згадав про підєвника, та пізно було. Просидїв з тиждєнь у холодній, а нарешті у N—ське перевели, в той університет, де чортам роги правлять.

Ми засміялись.

— Єге ж, ви, бач, смїєтесь, а менї, їй-богу, відразу зовсім не смїшно було. Перш за все—сорому скільки. Ось підїть зараз на село до нас: як тільки хто розсердиться, то й узнає

острожником...

— То у вас мабуть не хазайнува-ли ще козакі,—перєбив шахтарь.— Не бїєсь, де попарались вони, там не зважають на те, чи острожник, чи ні.

— Та ще Бог мидував від сієї на-пастї... Так. А вдруге—подумайте, яково мужикові по університетах час гаїти, коли у його на нивї шпенця спитється? А вдома—хазайство. Пові-рите, жінка звелась ні на що за ті три тиждї, що я висидїв у острозі.

— Як же ти вискочив звідтіля?—спитав шахтарь.

— Та отже тривай. Сижку я тиж-дєнь, другий, третїй. І компанія пу-тяща добралась, а все піяково, най-більш думки дошкрятали, ладед був нікочи на стїну дряпався. Зо мною сидїли, брат, не аби-хто: інжєнер, два вчятелї, один з зусїдного ж таки села, техник та дохтур з фершалою,—усї троє служили на залїзницї; вшю-го брата,—звернувся оповїдач до єврея,—двоє. Словом, компанія хоч куди. Ім що? Аж пі-ні, наче в гости-ниці який, а не в тюрмі: співають, борїкаються, смїється, а вже як ше-рєчатїєся почнутъ було, то мало не до чубїв доходило, часом аж страшно робїється. Усім доставаалося. Відразу я нічосєнько було не второюю, а потїм потроху, потроху—ого! ще й сам яке слово ввернеш, особливо коли про землю почнутъ. Гарний, ро-зумний народ, спасїбі їм. Довго буду згадувати і їх, і їхні балачки. Отже неначе й паня, а дивн, як про нашого брата дбають. Як бї отакї сидїли там, може б тоді й бїдному людовї лєхче на світї жилось.

— Правду кажеш, хахол!—невци-тив шахтарь.

— **Хто винен?** 12 юля на вузько-коліній Житомирсько-Бердичівській залізниці розбився товарно-пасажирський поїзд. Тепер виявилось, що це сталося в такій причині: машинист був зовсім п'яний,—на поїзд його посадили простісенько з поліцейського участку, звідкіль його визволило його начальство,—а поїзд був зібраний не так, як слід, бо попереду йшли легкі вагони, а вже позаду—тяжчі, через те на повороті і сталося так, що котрийсь легкий вагон з'їхав з рельсів, а тоді зсунулися за ним і інші. Коли б за цим вагоном стояли вагони з пасажирами, то була б велика біда, бо найближчі вагони з вагою розбилися ущент.

(Від власн. кор.)

— **Переселенці.** Селяне Сячківського товариства просять катеринославського губернатора нарізати їм землі казенної або „оброчної“. Вони пишуть, що року 1904 виселилися в Чернігівщині в орєнбурзьку губернію. Землю їм там дано таку, що на їй ні хліб, ні городина не росте, а гроші казна бере з їх, як за добру землю. Окрім того і казна там дуже негарний і всі діти, яких вони туди привезли, помирали.

(Пр. Кр.)

— **Протест.** З Катеринослова пишуть, що місцеві соціал-демократичні організації заявили протест проти агітаторів, які підмовлюють безробітних ламати машини і нападати на служачих на заводах.

(К. О. Ж.)

— **Піднал.** В кобеляцькому повіті в маєткві Ілляшенка підналено клуню і хазяїнський струмент.

— **Напад на касира.** На станції Ситковці (вузько-коліній залізниці) двоє озброєних людей напали на залізничного касира, що вертався з служби додому, і, забравши в нього 1000 карб., утекли.

(Від власн. кор.)

На Тарасовій могилі.

Зростає тепер українська інтелігенція й розцвітає в неї національне почуття. Се виразно зазначилося між нашими народними вчителями, що зібралось було їх більше 400 чоловіка з усієї України в Київ на педагогічних курсах з 5-го липня по 5-те серпня.

Зараз, на першій лекції, курєнти пригадали Шевченка, а потім односторонно постановили вклонитися могилі незабутнього Тараса Григоровича. Начальство не пристало на сю постанову, учители обурилися проти сього й багато незадоволених роз'їхалось до кінця курсів. Отже скоро закрило курси (5 серпня), гурток курєнтів зібрався таки в подорож до Кавіа.

Втрачалися вчителі в Києві і доведося їхати їм на дешевому пароході, по золоту. Тісенько таки буває на сих дешевих, та не біда—все свої люди, народ трудящий. Поміж народом учители зайняли місце й не вжахали вкраїнська пісня цілу дорогу, а люди тісно кругом обстали, та підтягали й сами потроху.

З жалем прощалися в Каніві люди з учителями, але зачули й сами про Кобяра.

Трудно списати те почуття, з яким ішли ми вночі на гору, де вкраїнський веледень тихо спочив на-віки.

Зачервоніло за Дніпром небо, блищить кришталем дужий „дід“, а там

— Сидю ото третій тиждень. Не їм, не п'ю, усе думаю про сем'ю, як то вона там управляється з хазяйством; думаю, чи довго вони ще моритимуть мене. Коли се одного дня одмикаються двері, входить надзиратель та прямисенько до мене: „Дубченко Павло, пожалуйте, вас у канцелярню требують на допрос“. „Насиду“, сам собі думаю. Приходимо до канцелярії. За столом сидить пиякватий полковник, чи що воно, у синім мундирі, біля порога жандар.

— Привів, васкобродіе!—одрапортував надзиратель.

— Харашо, їди,—муркнув полковник. Він писав щось. Нарешті глянув на мене й питає: „Ти Дубченко Павло?“—„Я, кажу, він самий“.—„Ти говорив отак-то й отак-то?“—„Та чого, кажу, васкобродіе, язык часом не дяне з дурного розуму“. А він: „Се харашо, што ти признаєшся по правді... Ти, каже, до какої партії приналежиш?“ Сказав, а сам подивився на мене й засміявся: видно, самому чудно стало, що спитав мене про партію.

— „Та, кажу йому, доки жив на селі, доти не чув, що воно за партія така; а як перейшов отсе до вас в острог, то спитайте лишень, чого я тепер тільки не знаю“.—„А што ж ти знаєш?“ питає, а сам насупився зразу, як глядик на сірка: я й не радий був, що нагадав про се, та вже коли почав, то треба було доводити до краю, а то, думаю, ще гірш буде.—

„А знаю, відповіду йому, все, усі партії: і що то за соціал-демократи, і соціалісти-революціонери, і кадети, і „астинно-руськіє“ люди.“ Бачу, аж червонів мій полковник. Я й языка прикусив, та вже мовчу, що й пісні про волю повичував, і не нагадую.

далеко ген-ген ледве мріє краса Полтавщини, тут ж на горах відблився вже золоті промінні—сонечко сходять, і залунали коло хреста: „Як умру, то поховайте“, тоді—„Могіла“, далі—„Шалайте, шалайте“. „Вы жертвою пали въ борьбѣ роковой!“ і т. и.

Усі почували себе безмірно щасливими і, перебувши довгенько на самій могилі, розбрелися—хто по горах, а хто купатись, той рибу ловити, а хто зморився—відпочивають. Аж ось, з'явилосся спершу два стражники, далі чотири, а там верхами понаїздили, прибігло звощиком і „їх благородіє“—сам пристає.

Набундючившись „їх благородіє“ біжить на гору, поспішає, що аж стежки не глядять, а через картоплю так і пре, аж спотикається. Одному гаркнув з учителів: „Чего вас столько, 36 душ?“

Ми здивувалися, хто нас порухав, коли й сами ще не знали ми, скільки нас є. Зараз розставлена була сторожа і по хатах, і на могилі, круг гори, а зброя вся напоготові: шаблі, рушниця й револьвери.

Нічого робити, заходилися ми тагачити кашу, смаша вдалася, та не весело обідалося—поліцаї зазирали в ложки. Ніяк було й розговоритись і всі були пригвоблені, хмури. Над вечір прийшла на могилу Лукеря—та сама, що відкунзулася від Шевченка, як він був її засватав. Приїхала сюди вона вже з рік, оселялася близько могили і що-дня приходять посидіти на кладочці коло хреста. Вчителі зацікавилися Лукерією, та не можна було доладу й розпитатися в неї за поліцаями.

Намірялися ми їдучи з Києва провезти на могилі скільки день, а коли зарештовано всю гору Тарасову, то нам стало сумно-сумно і ми з болем у серці розпрощалися з дорогим місцем і ввечері рушили назад до пристані. Сторожа ошталася. Чи довго ж то це зарештованою буде наша святиня?

Подорожній.

У Києві.

— **Нові напліці.** Київський губернатор дозволив одкрити напліці і служити в них на Кирилівській вулиці № 34 в дитячому привітні римсько-католицького добродійного товариства і в столовій того ж товариства на розі Поліцейської й Печерської вулиць.

— **Нова ремеснична школа.** Київське римсько-католицьке добродійне товариство одкриває ремесничу школу для хлопців.

— **Недостача води.** Директор 5-ї гімназії подав в городську управу скаргу на київське водопровідне товариство, що цілими днями недостачає в будинку гімназії води і з цього може бути небезпека під час пожежи. Щоб розібрати сю справу, управа постановила послати на місце водопроводу комісію разом з членами управи.

— **Число політичних арештантів.** В Лук'янівській тюрмі сидить до 150 політичних в'язнів, з них 20 жінок.

В Либедському участку держать до 40 політичних, яких було арештовано на днях.

— **Конфіскація.** Київська адміністрація

„Знаєш?—грамнув.—А ну, скажи, што ето за соціаліст-революціонер?“ Я йому, як по писаному, аж сам собі здивувався, де що й бралось. Він тоді як криконе: „Ах, ти ж, каже, буди син, мугиряк!“ Аж жандар сука порога прясів.—„Вішать,—гремьть,— вас мерзавців нужно. Гонить його в шлю!“ Та ще такого загнув, що я аж очі витріщив: не гадав, бачте, що пани тямать так по босяцьки лаятись. „От тобі, думаю, добакавівся, агноять у тюрмі“. Погнали мене знов до університету. Мої добродії як накинуться: та що? та як? що там говорили тобі? А я й слова не вимовлю. І зно на їх узяло: так би й дав кожному в пику. „Через вас, думаю, чортів, прийдеться сидіти туд до віку“. І досі жалкую, досі соромно, що таку ляху думку мав на їх, бо були б же вам хороші люди, так і нікуди. Того ж таки вечора й випустили мене. От вам і скінчив університет,—додав усміхаючись селяни,—а до того я й не чув, що є на світі університети лаясь.

— Ха-ха-ха!—реготався єврей,—та ще отакі. Сього, дячку, й ніхто не чув раніш і не гадав, щоб тюрма стала коли замість народного університету. За кордоном, бач, є такі вільні університети, а у нас тепер щось схоже на те—тільки невідільні. Спасибі, дбає тепер начальство, щоб усі кращі люди були освічені і на те садувити їх у тюрми.

— А й правда,—додав якийсь добродій,—хоч і не по людськи, зате оригінально, принаймні „самобитно“...
С. Черкасенко.

страція наказала поліції конфіскувати у київських газетних розшочків і кіосках № 12 петербургського щонедільного журналу „Щат“.

— **Ще про анархистів.** 2 дні тому судові власти допитували Зенченка, якого обвинувачують в тому, що приймав участь вмісті з Рудановським в озброєній грабівці 2 августа крамничі Здоровського на Хрещатику.

Іх буде судити военно-окружний суд. Зенченко знаходиться в Олександрівській лікарні, бо він собі прострелив голову; йому зробили операцію і тепер він поправляється—потроху ходити, може вже говорити і писати.

Рудановського посаджено в Лук'янівську тюрму.

— **Новий губернатор.** Є чутка, що київський губернатором буде военний інженер Олекса Веретенников.

— **Кара.** З наказу київського губернатора покарано арештом при Лук'янівській тюрмі на 3 місяці: 49 чоловіка і 14 жінок, що були задержані 29 юля на Дніпрі на човнах.

— **Висилка.** На весь час воєнного стану висилаються з Києва й київського повіту у Васильків германської підданні Павло Венцель, що сидів в Лук'янівській тюрмі.

— **Загальні збори.** 13 августа в 2 години на Печерську, на Никольській вул., в залі Червоного Хреста відбудуться загальні збори членів київського відділу російського товариства Червоного Хреста.

— **Чергові збори думи.** 21 августа в залі городської думи відбудуться чергові збори нових гласних городської думи.

— **Штраф.** З наказу київського генерал-губернатора редактора газети „Кієвская Заря“ д. Казановського оштрафвано в 1,000 карб. за фельєтон П. Лучанського „Въ захоуствяхъ“ в № 133 „К. З.“.

Редактора газети „Кієвские Отголоски Жизни“ А. Гармашова покарано 500 карб. штрафу.

— **Трус.** 6 августа з 8—12 год. ночі поліція робила трус в книгарні Є. Ірєцької і хоч нічого нездоленого не знайдено, але поліція забрала кілька книжок.

Учительські курси в Києві.

На загальних курсових зборах 1-го серпня на чергу дня курсовий комітет поставив питання, як повинні дивитися вчителі на таких інспекторів, як от д. Ігнатенков, інспектор народніх шкіль на Поділлі, якого тепер переводять інспектором у 3-й район у Київцяну.

Се питання викликало багато нападків промов, з яких видко стало, що Ігнатенков це як був учителем у Черкасах, вславився своїм нелюдським поведінням з своїми товаришами-чителями, а вислужившись на інспектора, доводив до сліз та відчаю не одного з учителів; були й на зібранні такі, що витерпали од його чимало. Ігнатенков (певне Ігнатенко і „в“ привчов він мабуть, „ставши в чинах“) любив тільки забитих учителів-ремесників, що до його підлезувалися, подаючи йому калаші. Залуцтався сей інспектор і з усімакими грошовими справами та в обрахунках з робочими. Про все це багато писалося по київських листуваних газетах, але байду-ж йому було до преси—не вираждовувався. На підставі таких доказів курсові збори постановили бойкотувати інспектора Ігнатенкова у всьому київському учебному окрузі. Постановлено нахилити всіх учителів в окрузі до сього бойкоту.

Тоді ж, на загальних курсових зборах, учители згадали про своїх скривджених товаришів. Дошкульно малювали промовці становище зневолених борців-товаришів і зараз же почали складатися, хто скільки може, на заомогу нужденним, а на далі постановили видавати на се по 2 проц. в місяць з свого заробітку. До всіх же товаришів постановили звернутись відозвою ось такою:

„Товариші! В тяжку добу звертаємось до вас. Ви знаєте, що кращих з нас, тих, що стояли на висоті званія *народного вчителя* і простигали до народу руки на допомогу йому, щоб вивести його на шлях правди та світла, їх самих тепера зналено дякою-самовольною адміністрацією; вони гниють по тюрмах, позасилані в Сибір і т. и. І не десятків, не сотня пострадало наших товаришів за святе діло правдивої народної просвіти. Сотні, тисячі кращих народніх учителів слонуть, гниють по тюрмах і в засланих, мучаться, ставши жертвою свавольної бюрократії. І ми, курєнти і курєстники педагогічних курсів у Києві, просимо вас, товариші, видавати хоч по 2 проц. в місяць з свого заробітку на заомогу товаришам-мученикам.“

В тому ж засіданню вироблено ще й оцю резолюцію:

„Зважаючи на те, що бюрократичний лад давить всю розумову й живу Росію через цілу ієрархію своїх вірних слуг, адміністраторів-чиновників, міністерство народної просвіти не

дає спроможности нашим кращим товаришам віддати свої сили народній школі, викладаючи їх з школи, лише без куска хліба, а часто розбиває й цілком життя їхне. Через те, що тільки ми, вчителі народної школи, можемо розсудити, хто з наших товаришів вартий оставитись шкільним робітником і кого повинно викинути, ми, курєнти й курєстники педагогічних курсів у Києві, постановляєм:

1) Домагатися, щоб зараз повернули на посади усіх тих товаришів-учителів, що їх втратили.

2) Позбавляти посади товаришів на далі можна тільки за згодою колегії вчителів.

3) Бойкотувати місяць тих товаришів, яких позбавлено посад админістративним способом“.

В суді.

Земельні розрухи на Волині.

(Від власного кореспондента).

„Виб'їздная сессія житомирського окружного суда“, яка була не що давно в Острозі, розібрала кілька справ про аграрні розрухи в повіті. Між иншим розбіралася справа про розрухи в с. Чолгузові, в маєтку п. Гогеля. Ці розрухи одбувалися не зовсім звичайно, тому й цікаво розповісти про них те, що виявилось на суді. Заколот серед селян в тому маєтку почався ще в іюлі минулого 1905 року. Селяне, а ще більш робітники економії, були обурені на арендаторів маєтку за нічємню платню, встановлену за роботу, та й ще чимало за що. В ноябрі, коли геть по Волині широко хвилюю пройшли земельні розрухи, хвиля ся вдарила і в Чолгузів. Робітники економії звернулися до селян, прохаючи допомогти їм полішити умовини служби в економії. Разом вони звернулися й до справника. Справник, прийхавши, вярвав обірати з поміж себе кількох уповажнених, які б поговорили з арендаторами та стургувалися з ними про платню, про умови праці то що. Селяне так і зробили: вибрали 20 чоловік, послали в економію; економія не згодилась задовольнити прохання уповажнених; тоді робітники покинули роботу. Страйкували однак недовго: економія незабаром підвщила платню на 10 пр.п. Селяне заспокоїлися. Злегка заворушилися були вони знову в декабрі, коли арендатор прийняв до себе в економію когось з чужого села; але й на цей раз ліло скінчилося мирно. Довідався про це все пан Гогель, власитель маєтку, що має якусь там посаду в Петербурзі. Страшено обурився він на „хлопів“, обурився й на арендаторів, що вони мирно скінчили всю справу, й почав писати до губернатора та до всякого иншого начальства... І от селян покликано до суду. Як звичайно, вихопили з сього села кількох селян,—на кого вказали, як на „розумніших“. Таким чином на суді опинилося 19 чоловік. Треба зауважити, що тім, кого судить „виб'їздная сессія“ окружного суду, казенних оборонців не дають. Найняти собі адвоката підсудні не мали грошей. Тільки один з них, Іов Коновал, спромігся заплатити оборонцеві. І тільки його одного й виправдано, та й то найбільш через те, що навіть прокурор відмовився обвинувачувати його, не найшовши за ним ніякої провини. Справді, проти Коновала не було й жадного доказу. Проти нього говорили лише, що він—найбільш розумна на селі людина, бо випусе... „Дружескія Р'їчї“ та „Сельскій Вєстник“. Ще великий доказ проти Коновала, був в нього є брат—учитель. Але суд таким доказам не дав ваги, і Коновала виправдав. Перше довелосся решті підсудних, яким доведеться сидіти у тюрмі: кому 3 місяці, а кому й цілий рік.

Телеграми.

С. П. Т. А.

ПЕТЕРБУРГ, 7-го августа. Судова палата оправдала редактора „Полярной Звѣзды“ Струве, якого позивали по 128 статі; журнал знову дозволено видавати.

НОВОРОССИЙСК, 7-го августа. Уранні 8 озброєних людей напали коло моголоші на акцизного збірщика і одняли в нього 2,000 карб. Городового, що хотів був задержати їх, заочинні ранили княжком.

ЯРОСЛАВЛЬ, 7-го августа. В семендерській волості мишкинського повіту відбуваються мітинги; приїзжі агітатори роздають людям відозви і брошури; в селі Семендері відбувся волостний сход, на якому були агітатори.

Газетні звістки, що буцім то на станції Ярославль-город забрато динаміт, хвальшів.

ХАРЬКІВ, 7-го августа. В куражському маастирні спалено 2,000 пудів сина; думають, що то з помсти піднали селяне.

ЮР'ЄВ-ПОЛЬСЬКИЙ, 7-го августа. В повіті селяне палять економії, по-

міщичьє сіно, конюшню. ПЕТЕРБУРГ, 7-го августа. Воєнно-го губернатора акмолинської області, генерал-лейтенанта Романова, назначено воєнним губернатором сир-дар'їнської області.

МОСКВА, 7-го августа. „Союзъ 17-го октября“ під впливом провинціальных відділів кидає гадку з'єднатись з партією „мирного оновлення“ і наміряється самостійно вести далі політичну боротьбу.

Поліція потрусила 60 революціонерів, арештувала більшість членів партійних комітетів і захопила багато паперів.

ВАРШАВА, 7-го августа. Вчорашній день мінув загалом спокійно; було тільки кілька нещасливих випадків, коли садгати трусили непевних людей і ті їм протиявились. На Дзельній вулиці вбито одного чоловіка, на Милій—ранено двоох, на вулиці Лешно убито одного; багато народу побито прикладами рушниць.

ПЕТЕРБУРГ, 7-го августа. Рішається питання про те, щоб офіцерам не давати денщиків; проект буде поданий військовій раді.

БЕРДЯНСЬК, 7-го августа. Вночі проти 5-го августа привезено й посаджено в тюрму бывшего посла Притула і вчителів, арештованих в селі Орловці; їх підозрювають в тому, що вони складали приговори в душі виборгської відозви. Селяне в надії протесту проти арештованих не дали підвод.

РЕВЕЛЬ, 7-го августа. Сьогодні з приказу 72-х рабінів усі євреї по всій „чергі осідлости“ постять і правлять молебні, щоб Бог одвернув од їх погроми.

КРОНШТАДТ, 7-го августа. Сьогодні в п'ятій годині рано на форті № 4-ій розстріляно 7 садгати і троє приватних людей, засуджених за повстання і захоплення форту „Константинов“. Садгати прийняли священника, а штатські відмовилися.

Завтра починається суд над матросами, яких обвинувачують в убивстві офіцерів і збройному повстанні; кажуть, що обвинувачених поділено на кілька відділів і до першого належать приватні люди і бывший посол Онїкин.

ПЕТЕРБУРГ, 7-го августа. Жінок сього року в політехнічний институт прийматимуть тільки на економічний відділ і тільки „вольнослушательницями“. Так само і в університет їх прийматимуть „вольнослушательницями“ тільки дуже небагато, бо студентів зараз занадто багато в університеті.

Генерал-майора Соколовського назначено Астраханським губернатором і назначено отаманом астраханського козацького війська. Астраханського губернатора генерал-майора Громбчевського, увольняють по прошенню з служби і дають чин генерал-лейтенанта.

ПЕТЕРБУРГ, 8-го августа. Назначена міністром внутрішніх справ комісія з заступників всіх відомств, що має переглянути виключні закони, почала виробляти проект нового закону. Головні засади сього закону—цілковите знищення рїжкоманітності заведення внемкових законів; докладне визначення причин, з яких можна такі закони заводити, осіб, яким можна надавати особливі права і відношення сих осіб до центральної власти. Комісія признала, що треба разом із сим видати закон про незамайні особи і життя; при складанні сього закону комісія матиме на увазі проект закону вироблений думою. Роботу свою комісія скінчить незабаром.

КАЗАНЬ, 7-го августа. Вице-губернатор поїхав з ротою садгати у Чебоксари, бо в городі й повіті розрухи.

КОСТРОМА, 7-го августа. Садгати втхирили розрухи в селі Середі без пролїтї крови. Сила фабричних проти розрухів. Арештовано 17 агітаторів, бо приїздили з столиці.

МОСКВА, 7-го августа. Градоначальник заборонив збори хамовничьєського відділу конст. демократичної партії.

ЮЗІВКА, 7-го августа. Поліція захопила важні листи й папери тутешнього революційного комітету; кілька членів комітету арештовано.

ПЕТЕРБУРГ, 8-го августа. (Офіційно). Царський наказ Великому князеві Миколаєві Миколаевичу. „Ваше Царське Высочество, з великою прємністю згадую я час, що провів в Красному Селі серед дорогих Моему сердцеві гвардєйських полків петербургського війсьського округу на августовському смотру. Військо красносельського лагерного збору показалося Мені в чудовому виді, строїно й певно шроходячи проз Мене церемоніальним маршем. Тяжкі вимоги служби минулої зими, коли військові прийшлось охороняти суспільний лад очевидно не захитали єдності війська. Будучи з 2-го по 5-е августа на маньоврах і стежках, як військо вьконує бойові завдання. Я з великою прємністю бачив, що військо широко й неохотно користується досвідом і выводами минулої війни; і що всі од старшого до

